

การเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าว
บ้านคำพัฒนา ตำบลบ้านฝื่อ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย
Strengthening the capacity to develop community enterprise groups
in weaving rice baskets. Ban Kham Phatthana, Ban Phue Subdistrict,
Phon Phisai District, Nong Khai Province

ณัฐพงศ์ ชนะพันธ์^{*1} เดชรัต สุขกำเนิด²

Nataphong Chanaphan^{*1} Decharut Sukkumnoed²

บัณฑิตวิทยาลัย สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน

Graduate College, Learning Institute for Everyone

Email: svector99@gmail.com

Received 18 September 2025

Revised 30 January 2026

Accepted 6 May 2026

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรค วิเคราะห์ศักยภาพ การดำเนินกิจการ และเสนอแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนจักสาน กระติบข้าวบ้านคำพัฒนา ตำบลบ้านฝื่อ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แบบเจาะจง 23 คน เป็นประชาชน 20 คน และผู้นำชุมชน 3 คน เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการใช้แบบสัมภาษณ์ เชิงลึก แบบสังเกต และการประชุมกลุ่มย่อย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยประการแรก พบว่า ปัญหาอุปสรรค คือ โครงสร้างองค์กรไม่ครอบคลุมภารกิจ ขาดระบบการบริหารเชิงรุก ไม่ปรับตัว ต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัล ขาดแคลนแรงงาน ขาดเครื่องมือทุนแรง บุคลากรขาดทักษะการทำบัญชี ทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์ และทักษะการบริหารเชิงกลยุทธ์ ประการที่สอง พบว่า ศักยภาพการดำเนิน กิจการอยู่ที่การเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร ร่วมในการปลูกต้นไม้เพิ่ม และการสร้าง สัมพันธ์กับหมู่บ้านใกล้เคียง มีการเงินที่มีความเข้มแข็งจากการกองทุนและการออมของสมาชิก และการได้รับ การสนับสนุนจากภาครัฐ มีวัฒนธรรมการอยู่กันอย่างเกื้อกูล มีการเรียนรู้เทคโนโลยีการใช้สื่อออนไลน์เพื่อ การเข้าถึงแหล่งหาความรู้ มีการยึดมั่นในการรักษาคุณภาพที่ดีเพื่อการแข่งขัน ประการสุดท้าย พบว่า ควรยึด ตามกรอบส่วนประสมทางการตลาด 4P's ใช้วัสดุให้หลากหลาย ปรับปรุงกระบวนการผลิต ลดต้นทุน เพิ่มการ ออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ทรงคุณค่า เพิ่มช่องทางจัดจำหน่ายแบบออนไลน์ มีส่วนลดพิเศษสำหรับสมาชิก บริการ ลูกค้าทุกระดับให้ประทับใจ สำหรับแนวทางการพัฒนาการบริหารกลุ่มสมาชิก ได้แก่ การพัฒนากระบวนการ เรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิก เชื่อมโยงเครือข่าย และภูมิปัญญาวัฒนธรรมท้องถิ่น

คำสำคัญ: กระติบข้าวบ้านคำพัฒนา, วิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าว, การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสาน

Abstract

This qualitative research was conducted with the primary objectives of investigating operational obstacles, analyzing business potential, and proposing strategic guidelines for product development and management within the Ban Kham Pattana Rice Basket Weaving Community Enterprise, located in Ban Phue Subdistrict, Phon Phisai District, Nong Khai Province. The researcher utilized a purposive sampling method to select 23 key informants, comprising 20 community members and 3 local leaders. Data collection was executed through a comprehensive methodology involving in-depth interviews, field observations, and focus group discussions, followed by a rigorous content analysis process. The research findings initially indicate significant obstacles, including an organizational structure that fails to encompass all necessary missions and a distinct lack of proactive management systems. Furthermore, the enterprise faces challenges in adapting to digital transformation, labor shortages, and a deficiency in modern labor-saving machinery, while personnel specifically lack essential skills in accounting, value-added product design, and strategic management. Regarding operational potential, the study identifies strengths in inclusive management, where members participate in decision-making, collective bamboo reforestation, and the maintenance of strong inter-village alliances. The enterprise also benefits from financial stability derived from internal savings funds and government support, alongside a communal culture of mutual assistance and an eagerness to utilize online media for knowledge acquisition to maintain competitive quality standards. Finally, the proposed development guidelines recommend adhering to the 4P's marketing mix framework by diversifying raw materials, streamlining production to minimize costs, and enhancing product aesthetics to increase market value. This strategy includes expanding into digital marketplaces, offering member-exclusive discounts, and ensuring superior service for all customer segments. Ultimately, management guidelines emphasize fostering a continuous learning environment, encouraging active member participation, and strategically linking local wisdom with professional networks to ensure long-term sustainability.

Keywords: Rice Basket from Ban Kham Phatthana, Community Enterprise for Woven Rice Baskets, Development of Basket Weaving Community Enterprise Group.

1. บทนำ

ในอดีตสังคมไทย โดยภาพรวมเป็นสังคมที่เรียบง่าย มีการดำรงชีพอยู่อย่างพอเพียงบนพื้นฐานของภูมิปัญญาท้องถิ่น มีการอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร และพึ่งพาอาศัยกันเป็นระบบเครือญาติ มีระบบเศรษฐกิจที่เกิดจากการจัดการของคนในชุมชน มีการผลิตเพื่อการยังชีพ และการค้าขายระหว่างชุมชน ซึ่งเป็น การอยู่ร่วมกันของชุมชนแบบพึ่งพาอาศัยกัน ในการพัฒนาสังคมและประเทศจึงควรมุ่งเน้นไปที่การสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน ด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม โดยผ่านกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพา ตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 - 2570) มาเป็น แนวทางในการพัฒนาประเทศ มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชน สร้างศักยภาพและเพิ่มขีดความสามารถ ให้กับคนยากจน สามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้น รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อม และวิสาหกิจชุมชนเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุม มากขึ้น โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการผลักดันให้เป็นวิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากร ในท้องถิ่นมาสร้างสรรค์เป็นผลิตภัณฑ์ของชุมชน เพื่อแก้ไขปัญหาและการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น สร้างโอกาสพัฒนาอาชีพ และส่งเสริมคุณภาพชีวิตของชุมชน มีผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า การใช้ภูมิปัญญา ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของชุมชนสามารถช่วยลดต้นทุนในครัวเรือน ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และสร้าง ความยั่งยืนในการดำรงชีวิตของชุมชนได้ (วิไลลักษณ์ วงศ์ชัย, 2568) แนวทางในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของ ประชาชนนั้น ต้องอาศัยกลไกการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายแบบบูรณาการร่วมกัน ต้องสร้างจิตสำนึกใหม่ของ คนในสังคมให้มุ่งผลประโยชน์ส่วนรวม ปรับวิธีคิดและทัศนคติในการดำเนินชีวิตใหม่ ที่ส่งผลกระทบต่อ สิ่งแวดล้อมน้อยลง มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงระบบบริหารจัดการแนวใหม่ที่มีประสิทธิภาพ มีประสิทธิผล และคุณภาพอย่างแท้จริง (บุผาชาติ จันทรหอม, 2564) ในปัจจุบันภาครัฐได้พยายามสร้างนโยบายพัฒนา ระบบเศรษฐกิจ โดยเน้นการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการรายย่อยในระดับชุมชน เพื่อดึงศักยภาพ สถานประกอบการต่าง ๆ ให้สร้างรายได้อย่างต่อเนื่อง จากแนวคิดดังกล่าวจึงเกิดแนวทางเสริมสร้างศักยภาพ การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนให้แข็งแกร่งเพื่อที่จะสามารถแข่งขันกับตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศได้ มากขึ้น

วิสาหกิจชุมชนเกิดจากการที่คนกลุ่มหนึ่งในชุมชนมารวมมือกันทำอะไรบางอย่างที่เกี่ยวกับการผลิต การแปรรูป การจัดการทรัพยากร การจัดการทุน และการจัดการตลาด โดยมีการซื้อขายในลักษณะสหกรณ์ (เสรี พงศ์พิศ, 2552, น. 99) การดำเนินธุรกิจของชุมชนได้กลายเป็นประเด็นสำคัญที่รัฐบาลให้ความสำคัญ เพราะเป็นรากฐานของเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลได้สูญเสียเงินเพื่อสร้างโครงการต่าง ๆ ให้กับชุมชน เป็นจำนวนมาก ประเด็นสำคัญคือ ทำอย่างไรรัฐบาลจะไม่ต้องพบกับปัญหาการสูญเสียเงินทุนที่ได้นำมา ผลักดันธุรกิจเหล่านี้ และทำอย่างไรผู้ประกอบการจึงจะสร้างขีดความสามารถของตนเองให้สามารถพัฒนาสินค้า และการบริการได้ แต่เนื่องจากผู้ประกอบการในชุมชนยังขาดความเข้มแข็งในการพึ่งตนเองในด้านการดำเนิน ธุรกิจ เช่น ปัญหาด้านการตลาดการส่งออกสินค้าภายนอกชุมชน ปัญหาด้านการนำเทคโนโลยีมาใช้ให้เกิด ประโยชน์ต่อการผลิตสินค้า และปัญหาการรวมกลุ่มที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจให้เติบโตได้ งานวิจัยของ ไตรมาศ พูลผล และคณะ (2567) ได้กล่าวถึง ผลจากการลงพื้นที่สำรวจข้อมูลศักยภาพผู้ประกอบการ

ส่วนใหญ่มีข้อจำกัดด้านการแปรรูปผลิตภัณฑ์ ด้านต้นทุนการผลิต การเกิดของเสียในกระบวนการผลิต ขาดทุนจากการดำเนินกิจการ บรรจุภัณฑ์ไม่ได้มาตรฐาน ช่องทางการจำหน่ายน้อย และต้นทุนในการดำเนินกิจการสูง ซึ่งวิสาหกิจชุมชนนั้นจะต้องประกอบกิจการด้วยคนในชุมชนทั้งในด้านการผลิตสินค้า การให้บริการและการเรียนรู้ การพึ่งตนเองของครอบครัวและชุมชน ด้วยการนำทุนที่มีอยู่ในชุมชนมาดำเนินการโดยใช้รูปแบบการจัดการที่เหมาะสม โดยคนในชุมชนจะต้องสามารถทำให้ทรัพยากรของชุมชนเกิดมูลค่าเพิ่มขึ้น และนำมาเป็นแหล่งสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนได้

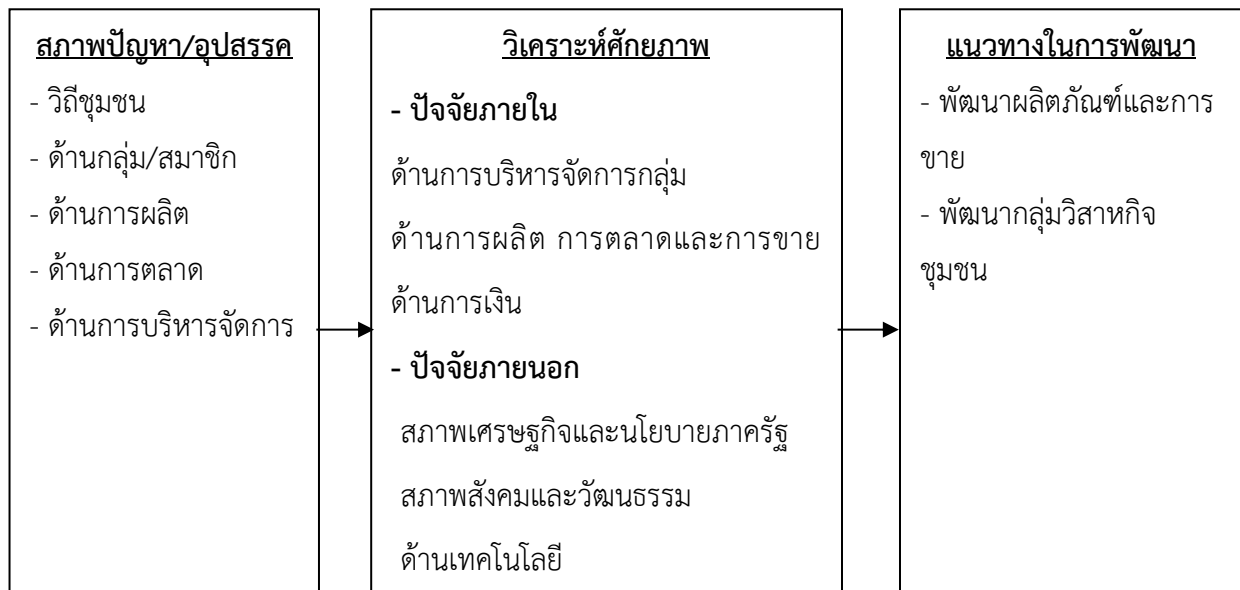
กลุ่มจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา เป็นกลุ่มจักสานที่เป็นกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จัดตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2549 มีนางบัวลอย นนทะวงษ์ เป็นประธานกลุ่ม มีสมาชิกทั้งหมด 17 คน โดยได้รับการจัดตั้งและสนับสนุนการดำเนินงานจากสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอโพธิ์ชัย แรกเริ่มได้มีการจักสานกระติบข้าวใช้เองในครัวเรือนก่อน ซึ่งผู้จักสานจะใช้ช่วงเวลารว่างหลังจากการทำไร่ทำนา ต่อมามีการจำหน่ายเพื่อเพิ่มรายได้ในครัวเรือน ในการจักสานเลือกใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่หาได้ในท้องถิ่น คือ ไม้ไผ่และคล้า โดยเฉพาะไม้ไผ่ ใช้เป็นวัตถุดิบหลักในการผลิตซึ่งมีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่ ในช่วงเริ่มต้นเกิดจากการผลิตกระติบข้าว แต่เป็นเครื่องจักสานที่ยังไม่เป็นที่รู้จัก จนกระทั่งเริ่มมีการพัฒนาเครื่องจักสานจากกระติบข้าวมาเป็นเชิงปลา หูปลา ตะข้องใส่ปลา ชะลอม ทำให้เครื่องจักสานมีหลากหลายยิ่งขึ้น จนเป็นที่รู้จักของบุคคลทั่วไป ในการดำเนินงานของสมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา มีปัญหาอุปสรรค คือ ขาดแรงงาน ขาดแคลนไม้ไผ่ ปัญหาลำดับต่อมา คือ สมาชิกภายในกลุ่มขาดความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐานในการจักสานเบื้องต้น การจักสานเป็นลวดลาย เนื่องจากไม่ได้รับการอบรมหรือการฝึกฝนทักษะที่เกี่ยวกับการจักสานอย่างสม่ำเสมอจากวิทยากรที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางด้านงานหัตถกรรม นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการจัดจำหน่ายสินค้าสู่ท้องตลาด ราคาไม่คงที่

จากความเป็นมาและความสำคัญของปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้เห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา โดยเฉพาะแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพการทำงาน of สมาชิกภายในชุมชน ผู้วิจัยจึงมีความสนใจทำวิจัยเรื่อง การเสริมสร้างศักยภาพในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา ตำบลบ้านผือ อำเภอโพธิ์ชัย จังหวัดหนองคาย เพื่อศึกษาแนวทางในการสร้างศักยภาพในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา ตลอดจนแนวทางอื่น ๆ ในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา และเพื่อพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา ให้สามารถสร้างผลิตภัณฑ์จักสานอย่างอื่นเพิ่มขึ้นเพื่อสร้างรายได้ให้กับชุมชนเพิ่มมากขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 2.1 เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา
- 2.2 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าว บ้านคำพัฒนา
- 2.3 เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนบ้านคำพัฒนา

3. กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

4. ทบทวนวรรณกรรม

4.1 แนวคิดและหลักการของวิสาหกิจชุมชน

วิสาหกิจชุมชน (Community Enterprise) คือ มิติหนึ่งของการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากที่นำความพร้อมของชุมชนมาเปลี่ยนเป็นรายได้ โดยมีจุดมุ่งหมายสูงสุดคือการพึ่งพาตนเองและการกินดีอยู่ดีของสมาชิก ไม่ใช่การแสวงหากำไรสูงสุดเพื่อใครคนใดคนหนึ่งเหมือนบริษัททั่วไป (เสรี พงศ์พิศ, 2563) ขอสรุปแนวคิดและหลักการสำคัญตามรายละเอียดดังนี้

4.1.1 แนวคิดพื้นฐาน (Core Concepts) แนวคิดของวิสาหกิจชุมชนตั้งอยู่บนปรัชญา “เศรษฐกิจพอเพียง” และการรวมพลังของคนในท้องถิ่น โดยมีองค์ประกอบหลัก 3 ด้าน คือ

- 1) ยึดพื้นที่และชุมชนเป็นตัวตั้ง โดยเริ่มต้นจากสิ่งที่ชุมชนมีอยู่แล้ว ไม่ว่าจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติ วัตถุดิบท้องถิ่น หรือภูมิปัญญาวัฒนธรรม
- 2) เน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยสมาชิกในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกันทำ แก้ปัญหาร่วมกัน ซึ่งช่วยสร้างความเข้มแข็งและสร้าง “ทุนทางสังคม” (Social Capital) ให้เกิดขึ้นในพื้นที่
- 3) เป้าหมายแบบองค์รวม ไม่ได้มองแค่ “ตัวเงิน” หรือกำไรสุทธิเป็นหลัก แต่มองถึงความสุขของคนในชุมชน การพึ่งพาตนเองได้ การลดการย้ายถิ่นฐานของแรงงาน และการรักษาสิ่งแวดล้อมไปพร้อม ๆ กัน

4.1.2 หลักการสำคัญของวิสาหกิจชุมชน (Key Principles) ตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน วิสาหกิจชุมชนที่ดีและยั่งยืน มักจะขับเคลื่อนด้วยหลักการสำคัญดังต่อไปนี้

- 1) ชุมชนเป็นเจ้าของและเป็นผู้ดำเนินการ หุ้นส่วนหรือสมาชิกต้องเป็นคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและตัดสินใจ ไม่ใช่การลงทุนจากกลุ่มทุนภายนอกที่เข้ามาใช้ชื่อชุมชนบังหน้า
- 2) ผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชน สินค้าหรือบริการนั้นต้องเกิดจากการคิดค้นการใช้แรงงาน หรือการแปรรูปโดยคนในท้องถิ่นเป็นหลัก เพื่อให้เกิดการกระจายรายได้อย่างแท้จริง
- 3) ริเริ่มจากความพอดี (ไม่เกินตัว) เริ่มต้นจากขนาดที่ชุมชนจัดการไหว (Small Scale) เมื่อมีความเชี่ยวชาญและมีตลาดรองรับที่มั่นคง จึงค่อย ๆ ขยายขนาดหรือยกระดับไปสู่การแข่งขันที่สูงขึ้น
- 4) การจัดสรรผลประโยชน์ที่เป็นธรรม กำไรที่ได้จะถูกแบ่งสรรปันส่วนกลับคืนสู่สมาชิกอย่างเหมาะสม และส่วนหนึ่งจะถูกหักไว้เป็นกองทุนกลางของชุมชนเพื่อใช้ในสวัสดิการ การศึกษาหรือการพัฒนาสาธารณประโยชน์ในพื้นที่

4.2 แนวคิดการเสริมสร้างศักยภาพและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

การเสริมสร้างศักยภาพ (Empowerment) คือ กระบวนการที่มุ่งพัฒนาขีดความสามารถของบุคคลหรือกลุ่มคน เพื่อให้พวกเขาสามารถควบคุม กำหนดทิศทาง และจัดการกับชีวิตหรือการดำเนินกิจการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ (ปาริชาติ สถาปิตานนท์, 2562) สำหรับในบริบทของวิสาหกิจชุมชน การเสริมสร้างศักยภาพจะมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) ใน 3 มิติหลัก คือ 1) ทักษะการบริหารจัดการและการบัญชี (Management & Accounting Skills) เป็นหัวใจสำคัญในการสร้างความยั่งยืน ทว่าบุคลากรในชุมชนมักขาดความรู้ความเข้าใจในการทำบัญชีต้นทุน – กำไร ที่ถูกต้อง ทำให้ไม่สามารถวางแผนทางการเงินได้อย่างเป็นระบบ 2) ทักษะการออกแบบและนวัตกรรม (Design & Innovation Skills) การพัฒนาทักษะการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้ร่วมสมัยและตรงตามความต้องการของตลาดภายนอก โดยไม่ทิ้งรากเหง้าของภูมิปัญญาเดิม และ 3) ทักษะการบริหารเชิงกลยุทธ์ (Strategic Management Skills) ความสามารถในการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค (SWOT) เพื่อกำหนดวิสัยทัศน์และการตลาดในระยะยาว (นภดล ร่มโพธิ์, 2565)

4.3 แนวคิดทุนทางสังคมและการมีส่วนร่วม

แม้ว่าวิสาหกิจชุมชนจะมีข้อจำกัดด้านเทคโนโลยีและโครงสร้างการบริหาร แต่สิ่งที่เป็นข้อได้เปรียบและเป็นแหล่งพลังงานสำคัญ คือ ทุนทางสังคมและกระบวนการมีส่วนร่วม

ทุนทางสังคม (Social Capital) หมายถึง เครือข่ายความสัมพันธ์ ความไว้วางใจ และบรรทัดฐานทางวัฒนธรรมในชุมชน ในบริบทของบ้านคำพัฒนา ทุนทางสังคมนี้สะท้อนออกมาในรูปแบบของวัฒนธรรมการอยู่กันอย่างเกื้อกูล และความซื่อสัตย์ในการยึดมั่นรักษาค่านิยมสินค้าเพื่อการแข่งขัน นอกจากนี้ ยังรวมถึงการสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับหมู่บ้านใกล้เคียง

การมีส่วนร่วมของสมาชิก (Community Participation) ตามแนวคิดของ Cohen และ Uphoff (1977) การมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องครอบคลุมตั้งแต่ การร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมรับ

ผลประโยชน์ ซึ่งในกรณีศึกษาของกลุ่มจักสานนี้ สะท้อนให้เห็นชัดเจนจากการที่เปิดโอกาสให้สมาชิกเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการบริหาร มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาวัตถุด้วยการปลูกต้นไม้เพิ่ม และมีความเข้มแข็งทางการเงินที่ขับเคลื่อนมาจากกองทุนและการออมทรัพย์ของสมาชิกเอง โดยได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากหน่วยงานภาครัฐเป็นตัวเร่ง (Catalyst)

5. ระเบียบวิธีวิจัย

5.1 รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเน้นความหลากหลายของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อให้ได้ข้อมูลอย่างรอบด้าน อันจะนำไปสู่การตีความและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก ผู้วิจัยมีบทบาทในการหาประเด็นปัญหา สืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย และประสานงานกับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา ผู้นำชุมชน และประชาชนในชุมชนเพื่อเข้าร่วมการเสวนา โดยผู้เข้าร่วมเสวนาเป็นผู้ให้ข้อมูลเบื้องต้น มีบทบาทในการมีส่วนร่วม ในการเสนอประเด็นปัญหา และบริบทของชุมชน เพื่อนำไปจัดทำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

5.2 ประชากรและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประชากรเป้าหมายของงานวิจัยนี้ เป็นกลุ่มผู้นำชุมชน สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าว และประชาชนทั่วไป ผู้ไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มที่มีความสนใจและมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนบ้านคำพัฒนา หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านผือ อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย ผู้วิจัยจึงได้ทำการเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากประชากรเป้าหมาย โดยทำการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เลือกประชาชนจำนวน 20 คน ครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน และเลือกผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน จากประธานกลุ่มจักสานและคณะกรรมการ รวมผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 23 คน

5.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล งานวิจัยนี้มีเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ชุดคำถามหลักที่เป็นคำถามปลายเปิด เจาะลึกความคิดและประสบการณ์ของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อเปิดเผยความเชื่อ ความคิดเห็น ค่านิยม และแรงจูงใจของกลุ่มเป้าหมายต่อสภาพปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของสมาชิกและชุมชน การวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา และแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนบ้านคำพัฒนา 2) แบบสังเกต เป็นการสังเกตพฤติกรรมของคน สภาพแวดล้อมทั่วไปที่ความสอดคล้องกับคำถามของการวิจัย และ 3) การประชุมกลุ่มย่อย เป็นการประชุมกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประมาณ 6 - 7 ราย 3 ครั้ง จากประชาชนจำนวน 20 ครัวเรือน ครัวเรือนละ 1 คน เพื่อเป็นการทบทวนยืนยันข้อมูลร่วมกันหาแนวทางพัฒนาตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นแบบการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอเป็นการพรรณนา ประกอบตารางและภาพประกอบ ตามลักษณะของข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์

6. ผลการวิจัย

สภาพทั่วไปและบริบทความเป็นมาของบ้านคำพัฒนา ที่มีผลในการพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชน จักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา กล่าวคือ บ้านคำพัฒนา หมู่ที่ 8 ตำบลบ้านผือ แยกการปกครองออกจาก บ้านคำอินแปลง หมู่ที่ 5 ในตำบลเดียวกัน เมื่อวันที่ 27 เดือนตุลาคม พ.ศ. 2547 พื้นที่บ้านคำพัฒนา มีสภาพภูมิประเทศเป็นที่ราบสูง ดินร่วนปนทราย เหมาะกับการเกษตรแบบเพาะปลูกพืชไร่ ทำนา และ เลี้ยงสัตว์ สังคมของชาวบ้านคำพัฒนา มีความเข้มแข็ง มีความสามัคคี รักใคร่กลมเกลียว เป็นสังคมแบบ พอเพียง มีระบบอุปถัมภ์เชิงเครือญาติ ทำมาหากินบนพื้นฐานทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์อย่างพอเพียง ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ส่วนหนึ่งรับจ้างทั่วไป บางส่วนไปรับจ้างขายแรงงานใน ต่างจังหวัดและต่างประเทศ มีบางส่วนที่ประกอบอาชีพ ค้าขาย รับราชการ แต่ก็มีบางส่วนประกอบอาชีพ หัตถกรรมพื้นบ้าน เช่น สานกระติบข้าว สานเข่งปลาทุ เป็นต้น ในช่วงฤดูแล้งหลังจากพ้นฤดูกาลเก็บเกี่ยว ว่างเว้นจากการทำเกษตรกรรม ประชาชนที่ประกอบอาชีพหัตถกรรมพื้นบ้านได้รวมกลุ่มกันทำกิจกรรมจัก สานจากทรัพยากรในพื้นที่อุดมไปด้วยต้นไผ่ และต้นคล้าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ซึ่งการสานกระติบข้าว เป็นงานหัตถกรรมประเภทเครื่องจักสานใช้วัสดุที่มีอยู่ในธรรมชาติให้เกิดประโยชน์ จากการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาจากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การประชุมกลุ่มย่อย และการสังเกต ได้ผลการวิจัยแยกตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.1 ศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคในการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้าน คำพัฒนา

6.1.1 ด้านกลุ่มและสมาชิก สมาชิกในกลุ่มมีแต่วัยสูงอายุ การใช้แรงกำลังคนสูงวัยก่อให้เกิด อุปสรรคในการจักสานบ่อยครั้ง และไม่มีหลากหลายทางด้านความคิดสร้างสรรค์ ขาดการพัฒนา ผลิตภัณฑ์ เครือข่ายกลุ่มจะมีเฉพาะกลุ่มในช่วงอายุใกล้เคียงกัน ไม่สามารถขยายเครือข่ายไปในกลุ่ม อายุที่มีความแตกต่างกันได้ นอกจากนั้น ยังขาดความสามัคคีในกลุ่มสมาชิก

6.1.2 ด้านการผลิต ปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีความรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการผลิต อันเนื่องจากสมาชิกกลุ่มไม่มีขบวนการถ่ายทอดองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ มีเพียงจากการสืบทอดความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นการจักสานกระติบข้าวมาจากรุ่นสู่รุ่นภายในครอบครัวเท่านั้น ครอบครัวอื่นที่อยาก เรียนรู้ก็ไม่สามารถมาเรียนรู้ได้ ส่งผลให้รูปแบบของผลิตภัณฑ์มีจำกัด อีกปัญหาหนึ่ง คือ การขาดแคลน วัสดุดิบ ยังไม่มีการจัดหาวัตถุดิบอย่างเป็นระบบ แม้ว่าจะมีกิจกรรมส่งเสริมการปลูกไม้ไผ่เพิ่มในพื้นที่

6.1.3 ด้านการตลาด การขาดการบริหารจัดการทางการตลาด ขยายตลาดไม่ได้เพราะความ ไม่เข้าใจในการตลาด ส่งผลต่อการแข่งขันในตลาด อีกทั้งมีการใช้หลักประชาสัมพันธ์ผิดวิธี ไม่มีความ หลากหลาย ยิ่งส่งผลเสียต่อการขยายตลาด และขาดความเข้าใจในการนำเสนอและส่งเสริมสินค้า ทำให้ ขาดความน่าเชื่อถือ ทำให้การขยายตลาดไม่ต่อเนื่อง นอกจากนั้น ยังขาดการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือ ทางการตลาดที่ทันสมัย

6.1.4 ด้านการบริหารจัดการ โครงสร้างการบริหารกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าว บ้านคำ พัฒนาไม่ครอบคลุมกิจกรรมของกลุ่ม และมีผู้บริหารที่มีความอาวุโสทำให้ความคิดเป็นไปตามแบบ

คนรุ่นเก่า การบริหารก็ยังไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะการขับเคลื่อนองค์กรให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงในยุคดิจิทัลที่ต้องรอบรู้ด้านการตลาด ด้านการเงิน การเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนกลุ่ม การเข้าถึงการสนับสนุนจากภาครัฐ และการสร้างภาคีเครือข่าย นอกจากนั้น ต้องมีการเสริมสร้างความร่วมมือ ความสามัคคีในกลุ่มสมาชิกด้วย อุปสรรคสำคัญในตอนนี้ คือ สมาชิกบางส่วนเริ่มไม่ให้ความร่วมมือ สืบเนื่องมาจากผลประกอบการไม่ดีเท่าที่ควร เป็นผลพวงจากการขยายตลาดไม่ต่อเนื่อง

6.2 เพื่อวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา

6.2.1 ปัจจัยภายใน

- 1) ด้านการบริหารจัดการกลุ่ม สมาชิกยังมีความไว้วางใจต่อคณะกรรมการบริหาร ผลประกอบการยังดีมีกำไร
- 2) ด้านการผลิต มีการจัดการวัตถุดิบไม่ให้เกิดขาดแคลน เพิ่มอำนาจในการต่อรองในการจัดหาไม้ไผ่ที่มีคุณภาพ
- 3) ด้านการตลาดและการขาย สมาชิกสามารถใช้เทคโนโลยีในโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ได้ ด้วยอาศัยความร่วมมือจากลูกหลาน
- 4) ด้านการเงิน สมาชิกให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่าย สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกและสร้างแหล่งเงินทุนภายในอีกด้วย

6.2.2 ปัจจัยภายนอก

- 1) สภาพเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐบาล เป็นโอกาสในการขยายตลาดและเข้าถึงแหล่งเงินทุนพัฒนาผลิตภัณฑ์การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ สร้างกิจกรรมในการจัดหาทรัพยากรได้ในท้องถิ่น และมีเพียงพอ ทำให้ได้วัตถุดิบมีคุณภาพและลดต้นทุน
- 2) สภาพสังคมและวัฒนธรรม เป็นแบบชนบทไทย มีจุดแข็งในการรักษาวัฒนธรรมของการมีความสามัคคีจากการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึงความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ มีส่วนทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน จึงเป็นโอกาสในการใช้วัฒนธรรมประเพณีเชื่อมความสัมพันธ์สร้างสรรค์จินตนาการและผลิตภัณฑ์จักสานให้เจริญรุ่งเรืองมากยิ่งขึ้น
- 3) ด้านเทคโนโลยี ในปัจจุบันการขยายตัวของเทคโนโลยีดิจิทัล ช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนาเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทั่วไปและข้อมูลการตลาดเพิ่มมากขึ้น มีการเข้าเว็บไซต์ต่าง ๆ ในการศึกษาหาข้อมูลผลิตภัณฑ์ทำให้สามารถพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สร้างสรรค์การให้บริการ เป็นเหตุให้สามารถสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขันของธุรกิจ

6.3 เพื่อเสนอแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนบ้านคำพัฒนา

6.3.1 แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการขาย

อาศัยการเทียบเคียงกับส่วนประสมทางการตลาด 4P (Product, Price, Promotion and Place) เพื่อให้เกิดการพัฒนาต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ มีการออกแบบ

และพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปทรง การสร้างลวดลาย การใช้วัสดุที่หลากหลาย การสร้างมูลค่าเพิ่ม การสร้างแบรนด์ กระติบข้าวให้เป็นที่ยุติและน่าเชื่อถือ การสร้างความแตกต่าง เช่น สานของเล่นเด็ก สัตว์ป่าหิมพานต์ 2) ด้านราคา ควรมีการกำหนดราคาตามความเหมาะสม เพื่อความได้เปรียบเชิงการแข่งขันด้วย 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรมองหาตลาดที่มีขนาดใหญ่มากยิ่งขึ้น 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรดำเนินในหลาย ๆ รูปแบบ เน้นส่วนลดพิเศษ เพิ่มโปรแกรมส่งเสริมการขายต่าง ๆ เสริมความรู้ในผลิตภัณฑ์ การสร้างความพึงพอใจของลูกค้า การรับประกันเปลี่ยนคืนสินค้าในระยะเวลาที่กำหนด และการเอาใจใส่ลูกค้าในการเลือกซื้อสินค้าซึ่งเป็นสิ่งที่งาม ควรส่งเสริมเพิ่มรูปแบบการเอาใจใส่ปรับปรุงการวางแผนการตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งต้องศึกษาและวิเคราะห์ตลาดและผู้บริโภคด้วย เช่น ขนาดของผลิตภัณฑ์ รูปแบบลวดลาย สีสน และวัสดุที่ใช้

6.3.2 แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

ควรชี้แจงสมาชิกเพื่อสร้างความเข้าใจในเรื่องการดำเนินงานของกลุ่ม ปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปบังคับใช้กับสมาชิกทุกคน กำหนดให้ทุกกระบวนการทำงานต้องผ่านการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน การจัดกิจกรรมเพื่อเป็นการสืบสานรักษาภูมิปัญญาท้องถิ่นเอาไว้ให้คงอยู่ชั่วลูกหลาน กล่าวคือ 1) การส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ความรู้และทักษะในการสานกระติบข้าวให้กับคนรุ่นหลัง ส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการสานกระติบข้าว และสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับผู้ผลิต 2) ส่งเสริมศักยภาพสมาชิกและจัดฝึกอบรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนาควรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพและทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของกลุ่ม ได้แก่ ความรู้และทักษะด้านการบริหารจัดการ ความรู้และทักษะด้านการพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ 3) การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐให้เข้ามามีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือ เพื่อวางแนวทางในการปรับปรุงพัฒนาในกระบวนการผลิต การส่งเสริมการพัฒนาทักษะฝีมือสมาชิกให้เกิดความชำนาญงานเพื่อให้เกิดการยอมรับ และแนะนำช่วยเหลือการขอการรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

7. อภิปรายผล

อภิปรายผลจากบทสรุปวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาอุปสรรคในการพัฒนาของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา จากผลการวิจัยทำให้ทราบถึงปัญหาอุปสรรคในการบริหารจัดการ ทางกลุ่มได้ให้ความสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนในการผลิต เช่นเดียวกันกับกลุ่มธุรกิจอื่นที่ต้องอาศัยหลักในการบริหารที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การตลาด การขาย และด้านการเงิน จึงได้แยกออกเป็นแต่ละด้าน เพื่อความชัดเจนของปัญหาในการที่จะจัดการ

ด้านกลุ่มและสมาชิก มีสมาชิกส่วนมากเป็นผู้สูงอายุที่มีองค์ความรู้ ทักษะรอบด้านและประสบการณ์ที่ดีทั้งด้านบริหารและความชำนาญในวิชาชีพ จึงสามารถส่งต่อความรู้ต่าง ๆ ไปยังแรงงานรุ่นใหม่ แต่ด้วยการที่เป็นผู้สูงอายุจึงไม่สามารถใช้ศักยภาพของตนเองได้เท่าที่ควรจะเป็น และไม่สามารถนำเทคโนโลยีมาใช้ในการ

สร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจริสา ตันเจริญ (2567) ที่ต้องเพิ่ม การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มด้วยการนำเทคโนโลยีดิจิทัลให้กับสมาชิกได้ใช้อย่างเหมาะสม

ด้านการผลิต นับตั้งแต่ด้านวัตถุดิบ วัสดุและอุปกรณ์ จากประสบการณ์ในการขาดแคลนวัตถุดิบ ที่ได้เคยเกิดขึ้นเป็นบทเรียน ทำให้กลุ่มได้เกิดการวางแผนเพื่อไม่ให้วัตถุดิบขาดแคลนโดยรวมถึงการบำรุงรักษา ถนอมการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ต่าง ๆ และการพัฒนากลุ่มฯ ให้มีประสิทธิภาพต่อขบวนการผลิต นอกจากนี้ ยังต้องสร้างเครือข่ายสานสัมพันธ์กับชุมชนที่มีการปลูกไม้แต่ไม่ได้ใช้งานจักสาน ซึ่งเป็นการบริหารจัดการปัจจัย การผลิตให้มีเพียงพอต่อการใช้งานการผลิต อีกทั้งมีการอนุรักษ์ไม้ไม่ให้เป็นที่พยายกรธรรมชาติที่สำคัญ สอดคล้องกับงานวิจัยของ มริสา พุทโกสิทธิ์ และคณะ (2663) ที่พบว่า สมาชิกในกลุ่มมีการรวบรวม ทรัพยากร ที่มีแนวโน้มจะขาดแคลนได้เพื่อเอาไว้ใช้ในอนาคต มีการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อย่างฉลาด ทำการใช้อย่างคุ้มค่า เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยคำนึงถึงระยะเวลาในการใช้ให้ยาวนาน และก่อให้เกิดผลเสียต่อดสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด รวมทั้งต้องมีการกระจายการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างทั่วถึง

ด้านการตลาด ขาดการบริหารจัดการทางการตลาด ขาดความเข้าใจในการนำเสนอและส่งมอบ สินค้าเป็นเหตุให้ขาดความน่าเชื่อถือ ขาดกิจกรรมส่งเสริมทางทักษะในการจักสานที่สร้างสรรค์ ขาดการใช้ เทคโนโลยีและเครื่องมือที่ทันสมัยทั้งในด้านการตลาด ส่งผลเสียต่อการขยายตลาด ที่สำคัญการขยายตลาด มีความจำเป็นอย่างมากที่ต้องศึกษาและทำความเข้าใจในส่วนประสมทางการตลาด สอดคล้องกับงานวิจัยของ กฤษดา เขียววัฒนสุข และคณะ (2565, น. 33-44) ที่พบว่า ปัจจัยส่วนประสมทางการตลาด มีผลต่อ การตัดสินใจซื้อซ้ำผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผาไทยยี่ห้อหนึ่งผ่านทางร้านสะดวกซื้อ 7-Eleven ของผู้บริโภคใน จังหวัดปทุมธานี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ด้านการบริหารจัดการ การดำเนินงานของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา ไม่มีกระบวนการ ขั้นตอน และวิธีการทำงานที่ชัดเจน กล่าวคือ ไม่มีโครงสร้างการบริหาร ไม่มีโครงสร้าง ตำแหน่งจำนวนผู้บริหารและจำนวนบุคลากรในการดำเนินงานที่ครอบคลุมทุกหน้าที่ทุกกิจกรรม ไม่มี แผนนโยบายบทบาทหน้าที่ผ่านความเห็นชอบจากคณะกรรมการทุกคน และที่สำคัญการมีส่วนร่วมของสมาชิก ทุกคนมีน้อยมาก ทำให้ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและยินดีปฏิบัติตามข้อตกลงอย่างสมัครใจ สอดคล้อง กับงานวิจัยของ กอพร ต่อวัฒนกิจกุล (2560, น. 10) ที่พบว่า สมาชิกทุกคนร่วมกันตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมประเมินผล และงานวิจัยของ กขพร ชื่นจันทร์ และคณะ (2567, น. 142-162) ที่มีผลการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพที่มีความคิดเห็นสอดคล้องกันพบว่า หากสมาชิกมีความเหนียวแน่น มีความเป็นปึกแผ่น มีการดำเนินงานภายใต้เป้าหมายที่ชัดเจน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมวางแผน ร่วมตรวจสอบผล การดำเนินงานอย่างเป็นระบบส่งผลให้ผลการดำเนินงานของกลุ่มดีขึ้นตามไปด้วย

อภิปรายผลจากบทสรุปวัตถุประสงค์ที่ 2 การวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินกิจการของวิสาหกิจ ชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา

ด้านการบริหารจัดการ เป้าหมายสำคัญของการบริหารจัดการ คือ เพื่อสร้างความร่วมมือ ความสามัคคีให้กับองค์กรส่งผลให้เกิดประสิทธิภาพ ประสิทธิผล ความยั่งยืนในการดำเนินงาน และต้อง

คำนึงถึงจริยธรรมต่อชุมชน สภาพแวดล้อมชุมชน และทรัพยากรธรรมชาติ トラบใดที่สมาชิกกลุ่มยังมีความไว้วางใจต่อคณะกรรมการบริหารจากผลประกอบการที่มีกำไร ซึ่งเกิดจากการที่ทุกคนช่วยกันลดต้นทุนได้ดี อีกทั้งยังได้รับการสนับสนุนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดหนองคาย การบริหารงานขององค์กรที่ได้รับความร่วมมือจากสมาชิก สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารงาน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าว บ้านคำพัฒนาอ้อมข้าเคลื่อนไปได้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ สัญญาศรณ สวัสดิ์ไธสง (2567, น. 841) ที่กล่าวว่า การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเป็นแนวทางการบริหารที่เปิดโอกาสให้บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจวางแผนดำเนินงาน และรับผิดชอบต่อผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ อนุกุล ไชโยศตร และคณะ (2568, น. 46-58) ได้กล่าวว่า แนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติทางการเมืองท้องถิ่น สิ่งสำคัญคือ การสร้างความรู้ความเข้าใจแก่ชุมชน โดยเฉพาะบทบาทหน้าที่และความจำเป็นของตนเองในการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของท้องถิ่น

ด้านการผลิต มีการจัดการวัตถุดิบไม่ให้ขาดแคลน เพิ่มอำนาจในการต่อรองในการจัดหาไม้ไผ่ที่มีคุณภาพ การบริหารด้านนี้เกี่ยวกับทรัพยากรทางธรรมชาติและสภาพแวดล้อมโดยตรง การดำเนินการควรคำนึงการใช้ประโยชน์อย่างคุ้มค่า นอกจากจะไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมแล้วยังต้องคำนึงการอนุรักษ์ธรรมชาติไปพร้อม ๆ กันด้วย การลดต้นทุน การประดิษฐ์เครื่องมือขึ้นมาช่วยในขบวนการผลิตจะยิ่งเพิ่มความมีศักยภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ คณาธิศ เนียมหอม (2564, น. 19-27) ก่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่ให้แก่ชุมชนและผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์จักสานจากไม้ไผ่ ด้วยการใช้เครื่องทุ่นแรงที่มีกระบวนการรีดและผ่าตอกไม้ไผ่ให้มีขนาดและความหนาที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้เป็นวัตถุดิบในการจักสานกระติบข้าว ซึ่งจะช่วยลดขั้นตอนและลดระยะเวลาในการจัดเตรียมวัตถุดิบ จึงช่วยให้ชุมชนหรือผู้ประกอบการจักสานสามารถผลิตผลิตภัณฑ์จักสานได้มากขึ้น โดยใช้ระยะเวลาเท่าเดิม

ด้านการตลาดและการขาย สมาชิกสามารถใช้เทคโนโลยีในโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ได้ด้วยอาศัยความร่วมมือจากลูกหลาน ช่องทางจัดจำหน่ายผ่านออนไลน์ยังมีความสำคัญในยุคปัจจุบัน จะช้าหรือเร็ว หรือใช้ประโยชน์จากสื่อออนไลน์ได้ จะเป็นการเพิ่มศักยภาพของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ดังงานวิจัยของ มาลินี คำเครือ และธีระพันธ์ โชคอุดมชัย (2562, น. 1-8) ส่วนใหญ่ผู้ตอบแบบสอบถามได้รับการสื่อสารหรือประชาสัมพันธ์การซื้อขายสินค้าโอท็อปในสื่อสังคมออนไลน์ และทราบถึงแหล่งสินค้าโอท็อปผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่รู้จักเป็นครั้งแรกจากเพชบุรีมากที่สุด เหตุผลการเลือกซื้อสินค้าโอท็อปผ่านสื่อสังคมออนไลน์เพราะขั้นตอนการซื้อไม่ยุ่งยาก

ด้านการเงิน สมาชิกให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่าย สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกและสร้างแหล่งเงินทุนภายในอีกด้วย เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันต่อกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ได้เป็นอย่างดี สอดคล้องกับ อนุรัตน์ อนันทนาธร (2564, น. 683-703) ที่เสนอแนะนำหลักการพื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างความมั่นคงให้วิสาหกิจชุมชนให้มากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างภูมิคุ้มกันด้วยการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและสมาชิกในการสะสมเงินออม การพัฒนาขยายต่อโดยความมีเหตุมีผล และการบริหารจัดการโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใส

สภาพเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐบาล เป็นโอกาสในการขยายตลาดและเข้าถึงแหล่งเงินทุน พัฒนาผลิตภัณฑ์ การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ สร้างกิจกรรมในการจัดหาทรัพยากรได้ในท้องถิ่น และมีเพียงพอ ทำให้ได้วัตถุดิบมีคุณภาพและลดต้นทุนองค์กรต่าง ๆ ในทุกประเทศต่างต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงอย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน นับตั้งแต่ภาวะเศรษฐกิจถดถอยและวิกฤตการณ์ทางการเงิน การเปลี่ยนแปลงอำนาจทางเศรษฐกิจที่เคลื่อนย้ายจากประเทศทางซีกโลกตะวันตกสู่ประเทศทางซีกโลกตะวันออกมากขึ้น รวมทั้งพฤติกรรมผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไปทำให้เกิดความเสี่ยงของเศรษฐกิจโลกที่ไม่สามารถคาดการณ์ได้จนก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโฉมหน้าและรูปแบบเศรษฐกิจไปทั่วโลก อ้างอิงใน สุชาติ อำนาจภาวิ และคณะ (2563, น. 56-66)

สภาพสังคมและวัฒนธรรมแบบชนบทไทย มีจุดแข็งในการรักษาวินัยธรรมเกิดความสัมพันธ์จากการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่นรวมถึงความเชื่อและพิธีกรรมต่าง ๆ มีส่วนทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน จึงเป็นโอกาสในการใช้วัฒนธรรมประเพณีสร้างสรรค์จินตนาการ เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จักสานให้มากขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระโกศล มณีรัตน และพระมหาสุใจ ชยวุฒโฒ (2566, น. 27-42) รูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพการจัดการวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ ประกอบด้วย (1) ด้านการเสริมสร้างภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่น (2) การส่งเสริมอาชีพด้านศิลปะและวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธ (3) การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม (4) การส่งเสริมลานวัฒนธรรม สำหรับจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ศิลปะ กีฬา และการละเล่นของท้องถิ่นที่หลากหลาย ดังนั้น หากกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ คิดสร้างสรรค์ จักสาน สัตว์ป่าหิมพานต์ถวายวัด จะเป็นการสร้างศักยภาพ ชื่อเสียง พุทธบูชา เกิดผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ ไม่ต้องตามกลุ่มจักสานอื่น

เทคโนโลยี ในปัจจุบันการขยายตัวของเทคโนโลยีดิจิทัล ช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจฯ เข้าถึงข้อมูลข่าวสาร และการตลาดเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต มีการเข้าเว็บไซต์ต่าง ๆ ในการศึกษาหาข้อมูลผลิตภัณฑ์ซึ่งสามารถพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์ สร้างสรรค์การให้บริการ สร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน กลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ส่งผลกระทบต่อศักยภาพในการเติบโตและการขยายตัวของธุรกิจและหนึ่งในความท้าทายที่สำคัญ คือ การขาดความสามารถทางด้านเทคโนโลยีดิจิทัลซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินธุรกิจในยุคปัจจุบันหลายกลุ่มยังขาดความรู้และทักษะในการนำเทคโนโลยีมาใช้ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตการบริหารจัดการและการตลาดออนไลน์ ทำให้พลาดโอกาสในการเข้าถึงกลุ่มลูกค้าใหม่ และขยายตลาดได้อย่างเต็มศักยภาพ ชลิตา เจริญเนตร และคณะ (2568, น. 114-126)

อภิปรายผลจากบทสรุปวัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา

1. แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ตามกรอบ ส่วนประสมทางการตลาด 4P

ด้านผลิตภัณฑ์ การออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปทรง การสร้างลวดลาย การใช้วัสดุที่หลากหลาย การสร้างมูลค่าเพิ่ม การสร้างแบรนด์กระติบข้าวให้เป็นที่ยอมรับและน่าเชื่อถือ การสร้างความแตกต่าง สอดคล้องกับงานวิจัยของ อาชว์บาร์มี มณีตระกูลทอง และทริดา ไบเกษม (2563) ที่กล่าวว่า กลุ่มผู้บริโภคในปัจจุบันให้ความสำคัญในเรื่องคุณภาพของผลิตภัณฑ์ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ และราคา

เหมาะสมตามลำดับ ซึ่งจัดอยู่ในส่วนการวิเคราะห์ส่วนประสมทางการตลาดและปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อแทบทั้งสิ้น โดยกลุ่มผู้บริโภคมองคุณค่าของผลิตภัณฑ์เครื่องจักรสานอยู่ที่ลวดลายการสานและความสวยงาม การพัฒนาผลิตภัณฑ์จึงต้องให้ความสำคัญในสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ให้มีความเป็นเอกลักษณ์ตามพื้นที่วัฒนธรรมท้องถิ่นตนเอง เพื่อไม่ให้เกิดการลอกเลียนแบบ เนื่องจากลูกค้าอยู่กันกระจัดกระจายทั่วไป ความต้องการจึงแตกต่างกันออกไป กลุ่มวิสาหกิจไม่สามารถตอบสนองทุกตลาดได้ จึงต้องมีการกำหนดลักษณะและแบ่งกลุ่มลูกค้า (Segmentation) เลือกกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย (Targeting) และกำหนดตำแหน่งของผลิตภัณฑ์ในตลาดให้ตรงกับความต้องการของกลุ่มลูกค้า (Positioning) (อาชว์บาร์มี มณีตระกูลทอง และทริดา ไบเกษม, 2563) อีกทั้งต้องมุ่งสร้างภาพลักษณ์ที่ดีในการส่งเสริมการขายเพื่อให้เกิดรายได้ทั้งจากต้นน้ำไปจนถึงปลายน้ำแก่ชุมชน

ด้านราคา ควรกำหนดราคาตามความเหมาะสม เพื่อความได้เปรียบเชิงการแข่งขันด้วย เพราะราคาผลิตภัณฑ์ขึ้นกับคุณค่าของแต่ละผลิตภัณฑ์ อย่างเช่น ชาวม้งนำเอากลยุทธ์การตลาดเชิงจิตวิญญาณที่สะท้อนถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านจิตวิญญาณจากรุ่นสู่รุ่นที่ร้อยเรียงผ่านวัฒนธรรม ประเพณี และความเชื่อดั้งเดิมมาเพิ่มมูลค่าทุนทางวัฒนธรรมภายใต้แบรนด์ “ดอยผาหลวง” กลยุทธ์ราคา (Price) ควรตั้งราคาสูงให้สัมพันธ์กับคุณค่าและความเป็นอัตลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ (กมลชนก ชัยศิริวาทกาญจน์, 2562)

ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย จากรายงานของ World Travel Tourism พบว่า นักท่องเที่ยวต่างชาติจะมีการตัดสินใจซื้อสินค้าจากสานไม้ไผ่ทันทีที่ทันใดระหว่างการท่องเที่ยว การอำนวยความสะดวกในการชำระเงินออนไลน์ บัตรเครดิตชำระเงินผ่านหรือแอปพลิเคชัน โดยเฉพาะชาวต่างชาติที่นิยมการซื้อสินค้าราคาสูงผ่าน e-Payment รูปแบบต่าง ๆ เช่น PayPal Alipay และ We Chat Pay ทางกลุ่มวิสาหกิจ ไม่ควรคาดหวังเฉพาะนักท่องเที่ยว ควรมองหาตลาดที่มีขนาดใหญ่ เครือเจริญโภคภัณฑ์ โอเคคอนสยาม ตลาดนัดจตุจักร และเพิ่มช่องทางออนไลน์ ความสะดวกรวดเร็วหลากหลายช่องทาง และต้องเรียนรู้พร้อมพัฒนารูปแบบการชำระเงินให้มีความสะดวกและประหยัดมากกว่าการใช้เงินสด ช่วยให้ลูกค้าลดการพกเงินสดจำนวนมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ มาลินี คำเครือ และธีระพันธ์ โชคอุดมชัย (2562) กล่าวถึง การชำระเงินของนักท่องเที่ยวส่วนมาก ชำระค่าสินค้าโดยการโอนผ่านธนาคาร ATM Internet Banking ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ โดยรวมทั้ง 6 ด้าน พบว่า มีผลต่อพฤติกรรม การซื้อสินค้าโอท็อป ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ด้านการส่งเสริมการตลาด ควรดำเนินในหลาย ๆ รูปแบบ เน้นส่วนลดพิเศษ เพิ่มโปรแกรมส่งเสริมการขายต่าง ๆ เสริมความรู้ในผลิตภัณฑ์ การรับประกันเปลี่ยนคืนสินค้าในระยะเวลาที่กำหนด และการเอาใจใส่ลูกค้าในการเลือกซื้อสินค้า ซึ่งเป็นสิ่งซึ่งสมควรส่งเสริมเพิ่มรูปแบบการเอาใจใส่ ปรับปรุงการวางแผนการตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งต้องศึกษาและวิเคราะห์ตลาดและผู้บริโภคด้วย เช่น ขนาดของผลิตภัณฑ์ รูปแบบ ลวดลาย สี สัน และวัสดุที่ใช้ สอดคล้องกับ อาชว์บาร์มี มณีตระกูลทอง และทริดา ไบเกษม (2563) ด้านการส่งเสริมการขาย ควรทำควบคู่กันไปในรูปแบบดั้งเดิมและสมัยใหม่ อาทิ การใช้แผ่นพับ หรือแผ่นโปสเตอร์ตลอดจนสื่อต่าง ๆ เพื่อสร้างการรับรู้ถึงความมีเอกลักษณ์และภูมิปัญญาท้องถิ่น ในงานหัตถกรรมไม้ไผ่จักสานนั้น ๆ การให้ส่วนลดพิเศษสามารถสร้างสายสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ขาย – ผู้ซื้อ แต่ไม่

เพียงพอ จำเป็นต้องมีนวัตกรรมเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ในตัวสินค้าเช่นกัน เช่น การใช้โซเชียลมีเดีย หรือ Info Graphic เป็นต้น

2. แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน

แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ควรพัฒนาจากการรวมกลุ่มให้เข้มแข็ง ชี้แจงสมาชิกสร้างความเข้าใจ ในเรื่องการทำงานงานของวิสาหกิจฯ ปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปบังคับใช้กับสมาชิกทุกคน ทุกการดำเนินการล้วนจากผ่านการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน สอดคล้องกับ ศรวิสัย สมสวัสดิ์ และคณะ (2568, น. 14) ได้กล่าวถึง แนวทางในการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนใน 6 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการบริหารจัดการองค์กร 2) ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์และนวัตกรรม 3) ด้านการตลาดและการเข้าถึงตลาด 4) ด้านการพัฒนาศักยภาพสมาชิก 5) ด้านการยกระดับมาตรฐานผลิตภัณฑ์ และ 6) ด้านความยั่งยืนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม

การส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น การถ่ายทอดความรู้ อนุรักษ์ และสร้างความภาคภูมิใจ ส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดความรู้และทักษะในการสานกระติบข้าวให้กับคนรุ่นหลัง ส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ที่เกี่ยวข้องกับการสานกระติบข้าว และสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับผู้ผลิต สอดคล้องกับงานวิจัยของ พรธิดา เทพประสิทธิ์ และสรวรยา ธรรมอภิพล (2562) การพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นการพัฒนาที่คำนึงถึงขีดจำกัดของทรัพยากรธรรมชาติบนโลก โดยให้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยให้เป็นการพัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนทั้งในยุคปัจจุบันและยุคต่อ ๆ ไปอย่างเท่าเทียมกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของ พระพันธ์วัฒน์ ธมมวาทธนโน (ภูมิรัง) และวิทยา ทองดี (2565, น. 301-314) การพัฒนาที่สามารถสร้างความเจริญด้านรายได้และคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจนเกินพอดี ไม่สร้างมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อม มีการผลิตและการบริโภคเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก คนมีความรับผิดชอบต่อสังคม มุ่งประโยชน์ส่วนรวมอย่างยั่งยืน ทุกภาคส่วนในสังคมยึดถือและปฏิบัติตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผลประกอบการในปี 2567 ที่มีกำไร ทั้งที่ยอดการขายต่ำกว่าปี 2566 ประกอบกับสภาพเศรษฐกิจที่ตกต่ำ แต่ทางกลุ่มสมาชิกวิสาหกิจชุมชนฯ ก็สามารถมีกำไรจากการร่วมมือของสมาชิกทุกคน มีความตระหนักในความประหยัด ทำให้ลดต้นทุนในการประกอบการได้ สร้างความภาคภูมิใจต่อทุกคนได้เป็นอย่างดี

ส่งเสริมและจัดฝึกอบรม กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา ควรได้รับการส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพและทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของกลุ่มฯ ได้แก่ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ความรู้ด้านการพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ การพัฒนากลุ่มวิสาหกิจชุมชนที่เป็นประโยชน์ก็จะดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การฝึกอบรมการสื่อสารภาษากลางและภาษาอังกฤษพื้นฐาน และส่งเสริมการออม ด้านการพัฒนางานความรู้ คือ จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ถ่ายทอดองค์ความรู้และรับสมัครสมาชิกกลุ่มรุ่นใหม่ ด้านการพัฒนาสินค้าและเครือข่าย คือ การขยายสาขาการผลิตหรือเครือข่ายการผลิตเสริมทักษะด้านอื่น ๆ ให้กับสมาชิก นอกจากสมาชิกจะได้รับการฝึกอบรมแล้วยังต้องจัดการถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ผู้สนใจอีกด้วย ดังเช่นงานวิจัยของ คมเขต เพ็ชรรัตน์, วันดี พินิจวรสิน, และอรศิริ ปาณินท์ (2561) พบว่า

ชุมชนมีศักยภาพที่จะดำเนินการร่วมกันในการสร้างเครือข่ายชุมชนหัตถกรรมจักสาน การสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ร่วมกันเป็นหนึ่งในรูปแบบของเครือข่าย เพราะชุมชนหัตถกรรมจักสานมีฐานอยู่ที่ “ความรู้” จึงต้องมีการเรียนรู้ร่วมกันไม่ว่าจะเป็นการประชุมสัมมนา การฝึกอบรม ไปศึกษาดูงานร่วมกันหรือไปมาหาสู่เพื่อแลกเปลี่ยนกัน การเรียนรู้ต้องทำอย่างต่อเนื่อง หลากหลายรูปแบบและสมาชิกในชุมชนได้ร่วมเรียนรู้ด้วย

การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจะต้องเข้าทำงานและประสานงานให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาท เพื่อความร่วมมือเชิงบูรณาการในการวางแผนงานในการปรับปรุงพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน เพื่อสร้างการยอมรับและอำนวยความสะดวกในการขอรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ชลิตา เจริญเนตร และคณะ (2568, น. 114-126) การมีเครือข่ายที่แข็งแกร่งและการร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ จะช่วยเพิ่มโอกาสในการขยายธุรกิจ โดยการสร้างเครือข่ายและการร่วมมือสามารถช่วยให้ธุรกิจเข้าถึงแหล่งทรัพยากรใหม่ ๆ และเพิ่มโอกาสในการขยายตลาด

8. สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

8.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษา สรุปปัญหาอุปสรรคของวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา กล่าวโดยสรุปพบปัญหาอุปสรรคทุกด้าน แต่มีประเด็นปัญหาและอุปสรรคที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ ด้านกลุ่มและสมาชิก มีประเด็นกลุ่มสมาชิกส่วนมากมีอายุสูงวัย ขาดแรงงานวัยหนุ่มสาว ขาดแคลนแรงงานที่มีความรู้และทักษะที่เพียงพอต่อการผลิต ขาดความร่วมมือของสมาชิกบางส่วน จำนวนคณะกรรมการบริหารกลุ่มน้อยเกินไป สมาชิกบางคนขาดความตระหนักและความรับผิดชอบต่อกลุ่ม สมาชิกขาดความรู้ด้านบริหารจัดการและด้านเศรษฐกิจยุคดิจิทัล และขาดความหลากหลายทางทักษะในการจักสานที่สร้างสรรค์ ด้านการผลิต มีประเด็นขาดแคลนไม้ไผ่ ขาดเครื่องจักรในกระบวนการผลิต และการขาดแคลนวัตถุดิบที่มีคุณภาพด้านการตลาด มีประเด็นการขาดความสามารถในการขยายตลาด มีการใช้หลักประชาสัมพันธ์วิธีไม่มีความหลากหลาย ขาดความเข้าใจเทคนิคการนำเสนอและส่งเสริมสินค้า และขาดการใช้เทคโนโลยีและเครื่องมือทางการตลาดที่ทันสมัย และสุดท้ายด้านการบริหารจัดการ มีประเด็นโครงสร้างการบริหารไม่ครอบคลุมกิจกรรมของกลุ่ม วิธีการบริหารไม่ทันสมัยไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ไม่สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนกลุ่ม เข้าไม่ถึงการสนับสนุนจากภาครัฐ และไม่มีการสร้างภาคีเครือข่าย

สรุปการวิเคราะห์ศักยภาพการดำเนินกิจการของวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา ปัจจัยภายใน กลุ่มสมาชิกยังมีความไว้วางใจต่อคณะกรรมการบริหาร เนื่องจากผลประกอบการยังมีการด้านการผลิตมีการจัดการวัตถุดิบไม่ให้ขาดแคลนและเพิ่มอำนาจในการต่อรองในการจัดหาไม้ไผ่ที่มีคุณภาพด้านการตลาดและการขาย สมาชิกสามารถใช้เทคโนโลยีในโฆษณาและประชาสัมพันธ์ทางสื่อออนไลน์ได้ โดยวิธีการอาศัยความร่วมมือจากลูกหลาน ด้านการเงิน สมาชิกให้ความสำคัญในการจัดทำบัญชีรายรับและรายจ่าย สามารถเข้าถึงแหล่งเงินทุนภายนอกและสร้างแหล่งเงินทุนภายในอีกด้วย ในส่วนปัจจัยภายนอก โดยเฉพาะสภาพทางเศรษฐกิจและนโยบายของรัฐบาล เป็นโอกาสในการขยายตลาดและเข้าถึงแหล่งเงินทุนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์มีการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้ มีการสร้างกิจกรรมในการจัดหาทรัพยากรได้

ในท้องถิ่น ทำให้ได้วัตถุดิบมีคุณภาพ มีต้นทุนต่ำลงและมีปริมาณเพียงพอ ด้านสภาพสังคมและวัฒนธรรมแบบชนบทไทย ช่วยเสริมจุดแข็งในการรักษาวัฒนธรรมความสามัคคีของสมาชิกและชุมชนจากการพึ่งพาอาศัยกันและกัน การทำให้เกิดการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชน มีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมต่าง ๆ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ร่วมกัน ถือว่าเป็นโอกาสในการใช้วัฒนธรรมประเพณีสร้างสรรค์จินตนาการ เพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์จักสานให้มากขึ้น และด้านเทคโนโลยี จากความก้าวหน้าของเทคโนโลยีดิจิทัล ช่วยให้กลุ่มวิสาหกิจชุมชนจักสานกระติบข้าวบ้านคำพัฒนา เข้าถึงข้อมูลข่าวสารและการตลาดเพิ่มมากขึ้นกว่าในอดีต มีการเข้าเว็บไซต์ต่าง ๆ ในการศึกษาหาข้อมูลผลิตภัณฑ์ ทำให้สามารถพัฒนาทักษะและองค์ความรู้ใหม่ ๆ ได้อย่างรวดเร็วและทันสมัย ก่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์การให้บริการ ส่งผลต่อการสร้างความได้เปรียบทางการแข่งขัน

สำหรับแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการบริหารจัดการของวิสาหกิจชุมชนบ้านคำ ประการแรก คือ แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์และการขาย อาศัยกรอบส่วนประสมทางการตลาด 4P เพื่อการพัฒนาต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กันหลายด้าน ได้แก่ 1) ด้านผลิตภัณฑ์ มีการออกแบบและพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปทรงการสร้างลวดลาย การใช้วัสดุที่หลากหลาย การสร้างมูลค่าเพิ่ม การสร้างแบรนด์กระติบข้าวให้เป็นที่รู้จักและน่าเชื่อถือ การสร้างความแตกต่าง เช่น สานของเล่นเด็ก สัตว์ป่าหิมพานต์ 2) ด้านราคา กำหนดราคาเพื่อความสามารถในการแข่งขันด้วย 3) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ควรมองหาตลาดที่มีขนาดใหญ่ 4) ด้านการส่งเสริมการตลาด เน้นส่วนลดพิเศษ เสริมความรู้ในผลิตภัณฑ์ มีการสร้างความพึงพอใจของลูกค้า การรับประกันเปลี่ยนคืนสินค้าในระยะเวลาที่กำหนด และการเอาใจใส่ลูกค้าในการเลือกซื้อสินค้าซึ่งเป็นสิ่งดีงาม ควรส่งเสริมเพิ่มรูปแบบการเอาใจใส่ ปรับปรุงการวางแผนการตลาดที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งต้องศึกษาและวิเคราะห์ตลาดและผู้บริโภคด้วย และประการที่สอง คือ แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนโดยภาพรวมควรปรับปรุงกฎระเบียบข้อบังคับให้เหมาะสมและมีการนำไปบังคับใช้กับสมาชิกทุกคน กำหนดให้ทุกกระบวนการทำงานต้องผ่านการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมของสมาชิกทุกคน และควรกำหนดแนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชน ประกอบด้วย 1) การส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ความรู้และทักษะในการสานกระติบข้าวให้กับคนรุ่นหลัง ส่งเสริมการอนุรักษ์ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับการสานกระติบข้าว และสร้างความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้กับผู้ผลิต 2) ส่งเสริมศักยภาพสมาชิกและจัดฝึกอบรม การส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพและทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินกิจการของกลุ่ม ได้แก่ ความรู้ด้านการบริหารจัดการ ความรู้ด้านการพัฒนาและสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ 3) การประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐ ให้ภาครัฐเข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น โดยอาศัยความร่วมมือเชิงบูรณาการเพื่อวางแนวทางในการปรับปรุงพัฒนา ส่งเสริมการพัฒนาทักษะฝีมือแรงงาน พร้อมทั้งสร้างการยอมรับและนำไปสู่การได้รับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

8.2 ข้อเสนอแนะ

8.2.1 วิสาหกิจชุมชนควรศึกษาการศึกษาแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพด้านอื่น ๆ นอกเหนือจากบริบทของวิสาหกิจชุมชนจักสานมาเสริมสร้างศักยภาพให้กับกลุ่มวิสาหกิจชุมชนฯ ให้มากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างภูมิคุ้มกัน กำหนดให้สมาชิกเข้ารับการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพสมาชิกในการพัฒนา

ขยายต่อด้วยความมีเหตุมีผล กำหนดแผนการออมเงินกลุ่ม และมีการแผนการลดต้นทุนวัตถุดิบอย่างเป็นระบบ เพื่อการประหยัด ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม และการบริหารจัดการจะต้องยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และความโปร่งใส ตลอดจนการตอบแทนคืนกลับสู่ชุมชน

8.2.2 องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้ความร่วมมือและสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน โดยเสนอให้มีการจัดตั้งคณะทำงานร่วมกัน ระหว่างกลุ่มวิสาหกิจกับหน่วยงานหลัก เพื่อบูรณาการแผนงาน และงบประมาณในการสนับสนุนให้เป็นทิศทางเดียวกัน รวมถึงการส่งเสริมด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ การสร้างเป็นนโยบายอย่างยั่งยืน และติดตามประเมินผลถึงการเพิ่มศักยภาพวิสาหกิจชุมชนอย่างต่อเนื่อง จะได้ให้คำปรึกษาตลอดถึงการส่งเสริมและสนับสนุนได้ทันเวลาที่

8.2.3 ส่วนราชการหน่วยงานต่าง ๆ ควรให้ความร่วมมือและสนับสนุนอย่างจริงจัง เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัดและพัฒนาชุมชนอำเภอ ควรให้ความร่วมมือและสนับสนุนวิสาหกิจชุมชน ในด้านการส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ การฝึกอบรมทักษะ การสนับสนุนด้านการตลาด และการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา เพื่อยกระดับศักยภาพให้วิสาหกิจชุมชนเข้มแข็งและพึ่งพาตนเองได้ สำนักงานเกษตรอำเภอควรให้การสนับสนุนกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ด้วยการยกระดับผลิตภัณฑ์ การอบรมถ่ายทอดความรู้ในด้านการปรับปรุงบำรุงดิน ส่งเสริมการใช้ ปัจจัยการผลิตในพื้นที่ การประสานงาน แก้ไขปัญหาการผลิตของเกษตรกรผู้ปลูกไม้ ปลูกกล้า ตลอดจนการพัฒนาด้านวัตถุดิบในการสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาสายพันธุ์ไม้ คล้ายที่เหมาะสมกับการจักสาน เพื่อแก้ปัญหาคุณภาพและการขาดแคลนวัตถุดิบในระยะยาว

เอกสารอ้างอิง

- กขพร ชื่นจันทร์, ประเมษฐ์ บุญนำศิริกิจ, และสนิพนุช นิยมศิลป์. (2567). ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง การมีส่วนร่วมของสมาชิก และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์ที่ส่งผลต่อการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนหลังการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ของวิสาหกิจชุมชน ในเขตพื้นที่ภาคใต้ ผังอันดามัน. *วารสารศิลปการจัดการ*, 8(2), 142-162.
- กมลชนก ชัยศิรินวกาญจน์. (2562). *กลยุทธ์ส่วนประสมทางการตลาดเครื่องเงินในชุมชนพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่).
- กอพร ต่อวัฒนกิจกุล. (2560). *การศึกษาบทบาทการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี ระยอง และตราด* (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี).
- กฤษดา เขียววัฒนสุข, กุลสตรี ทองสุข, มณฑาทิพย์ สังขทิม, กมลชนก ชูราษฎร์, และธิตัต ตรีศิริโชติ. (2565). ปัจจัยคุณค่าตราสินค้า และส่วนประสมทางการตลาดที่มีต่อการตัดสินใจซื้อซ้ำผลิตภัณฑ์น้ำพริกเผาไทย ผ่านร้านสะดวกซื้อ 7-Eleven ของผู้บริโภคในจังหวัดปทุมธานี. *วารสารวิทยาการ จัดการ* *ปริทัศน์*, 24(3), 33-44.

- คมเขต เพ็ชรรัตน์, วันดี พินิจวรสิน, และอรศิริ ปาณินท์. (2561). การอนุรักษ์และสร้างสรรค์หัตถกรรมจักสานของศูนย์ส่งเสริมฝีมือจักสานด้วยไม้ไผ่ ในอำเภอนนทบุรี จังหวัดชลบุรี. *Veridian E-Journal, Silpakorn University, 11,(2), 198-214.*
- คนาธิศ เนียมหอม. (2564). การพัฒนาเครื่องจักตอกไม้ไผ่เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตสำหรับงานหัตถกรรมชุมชน อำเภอบุณฑริก จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสารวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม, 2(5), 19-27.*
- ชลิตา เจริญเนตร, รัชนิกร จัตกุล, และกุลกันยา ศรีสุข. (2568). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการขยายโอกาสทางธุรกิจในยุคดิจิทัลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดบุรีรัมย์. *วารสารสหวิทยาการจดการมหาวิทยาลัยราชภัฏ บุรีรัมย์, 9(1), 114-126.*
- ไทรมาศ พูลผล, ศักดิ์ดีา สุภาพ, ญัฐกิตต์ อยู่ด้วง, และธนธร ชื่นยินดี. (2567). การพัฒนาและยกระดับผู้ประกอบการชุมชนเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดนครปฐม. *วารสารพุทธศาสตร์ มจร. อุบลราชธานี, 6(3), 2361-2380.*
- นภดล ร่มโพธิ์. (2565). *การบริหารจัดการเชิงกลยุทธ์และการบัญชีบริหารสำหรับผู้ประกอบการชุมชน* (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- บุผาชาติ จันทร์หอม. (2564). แนวทางการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดการน้ำสู่ความยั่งยืน. *Journal of Roi Kaensarn Academi, 6(6), 340-356.*
- เบญริสา ต้นเจริญ. (2567). การพัฒนาช่องทางการตลาดดิจิทัลของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนแม่บ้านเกษตรกรสวนแก้วแสน ตำบลบางปลา อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ. *วารสารบริหารธุรกิจศรีนครินทรวิโรฒ, 15(1), 30-47.*
- ปาริชาติ สถาปิตานนท์. (2562). *การเสริมสร้างศักยภาพและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสังคมฐานราก*. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์.
- พรธิดา เทพประสิทธิ์, และสวรรยา ธรรมอภิพล. (2562). เกาะกก ต้นแบบชุมชนเชิงนิเวศรักษ์สิ่งแวดล้อม. *วารสารการเมืองการบริหาร และกฎหมาย, 11(1), 231-252.*
- พระโกศล มณีนटना, และพระมหาสุใจ ชยวุฒโฒ. (2566). การเสริมสร้างศักยภาพวัฒนธรรมชุมชนวิถีพุทธตามแนวชายแดน จังหวัดเลย. *วารสารพุทธนวัตกรรม และการจัดการ, 6(3), 27-42.*
- พระพันธ์วัฒน์ ธมวาทธโน (ภูมิรัง), และวิทยา ทองดี. (2565). สังคมไทยกับการพัฒนาแบบยั่งยืน ตามแนวพระพุทธศาสนา. *วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 7(3), 301-314.*
- มริสา พุทโกสิทธิ์, จิตติมา ดำรงวัฒนะ, อุดมศักดิ์ เดโชชัย, และเดโช แชน้ำแก้ว. (2563). แนวทางการอนุรักษ์องค์ความรู้ ในการผลิตเครื่องจักสานไม้ไผ่ในชุมชน กรณีศึกษา กลุ่มจักสานไม้ไผ่ หมู่ที่ 5 ชุมชนบ้านท่าช้าง ตำบลช้างซ้าย อำเภพระพรหม จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมพัฒนศาสตร์, 3(1), 57-67.* <https://so07.tci-thaijo.org/index.php/JSSD/article/view/147>

- มาลินี คำเครือ และธีระพันธ์ โชคอุดมชัย. (2562). กลยุทธ์การสื่อสารการตลาดออนไลน์ที่มีผลต่อพฤติกรรม การซื้อสินค้าโอท็อป ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ของผู้บริโภคในจังหวัดกาญจนบุรี. *วารสารวิจัยราชภัฏกรุง เก่า สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 6(1), 1-8. <https://so01.tci-thaijo.org/index.php/rdi-arua/article/view/186630>
- วิไลลักษณ์ วงศ์ชัย, ธนภัทร กันทาวงค์, พิระพล ศรีวิชัย, และทิพย์สุตา พองสมุทร. (2568). การพัฒนา ผลิตภัณฑ์ชุมชนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วม เพื่อลดค่าใช้จ่ายครัวเรือน ตำบลทุ่งก่อ อำเภอ เวียงเชียงรุ้ง จังหวัดเชียงราย. *วารสารสหวิทยาการ เพื่อการพัฒนามหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์*, 15(1), 1-17.
- ศรวิสัย สมสวัสดิ์, ธนโชค ธิเชียว, และเจนนภนต์ ภาควงศ์. (2568). แนวทางการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่าง ยั่งยืน: กรณีศึกษา กลุ่มแปรรูปข้าว และผลไม้บ้าน. *Lanna Academic Journal of Social Science*, 2(2), 1-17.
- สัญญาศรณ สวัสดิ์ไธสง. (2567). การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม: แนวทางการสร้างพลังความร่วมมือใน องค์การ. *วารสารการบริหารจัดการและการพัฒนาที่ยั่งยืน*, 2(4), 841-852.
- สุชาติ อำนาจจิภาวี, ศิริวัฒน์ เปลี่ยนบางยาง, เพ็ญศรี ฉิรินัง, และจิระพันธ์ สกฤณา. (2563). นโยบายของ ภาครัฐในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมให้เกิดความยั่งยืน. *วารสารนวัตกรรม การบริหารและการจัดการ, มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์*, 8(2), 56-66.
- เสรี พงศพิศ. (2552). *คู่มือการทำวิสาหกิจชุมชน. พลังปัญญา*.
- เสรี พงศพิศ. (2563). *ฐานคิดวิสาหกิจชุมชน: จากปรัชญาสู่การปฏิบัติเพื่อความยั่งยืน*. สถาบันส่งเสริม วิสาหกิจชุมชน.
- อาชว์บาร์มี มณีตระกูลทอง, และทริดา ไบเกษม. (2563). การพัฒนาการตลาดภายใต้แนวคิดไทยแลนด์ 4.0 สู่การเป็น Premium OTOP ของกลุ่มพัฒนกรรมจักสานไม้ไผ่ชุมชนบ้านป่าบง อ. สารภี จ. เชียงใหม่. *วารสารการพัฒนาชุมชนและคุณภาพชีวิต*, 8(1), 227-237.
- อนุกุล ไชยโคตร, วันชัย สุขตาม, และจิรายุ ทรัพย์สิน. (2568). การมีส่วนร่วมด้านการเมืองท้องถิ่นของ ประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลปรางสาท อำเภอบุซันต์ จังหวัดศรีสะเกษ. *วารสาร วิชาการบัณฑิตศึกษา*, 3(2), 46-58.
- อนรรตน์ อนันนทนาธร. (2564). การจัดการความมั่นคงของวิสาหกิจชุมชน ตามแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง. *วารสารการเมืองการบริหาร และกฎหมาย*, 11(3), 683-703.
- Cohen, J. M., & Uphoff, N. T. (1977). *Rural development participation: Concepts and measures for project design, implementation and evaluation*. Rural Development Committee, Center for International Studies, Cornell University.